

ХАРАКТЕРИСТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ З КУРСУ «ПРИРОДОЗНАВСТВО» ЯК ПРОПЕДЕВТИКА ВИВЧЕННЯ ГЕОГРАФІЇ

У статті аналізується науковий пошук змісту географічної освіти, відповідно до нових завдань, що постали перед суспільством у час зміни освітніх векторів. Встановлення значення курсу «Природознавство» у всебічному розвитку учнів, формуванні уявлення про навколишній світ, географічні об'єкти та явища, розвитку пізнавального інтересу, вихованні екологічної культури, здатності і готовності до використання базових географічних знань та умінь у повсякденному житті учнів тощо. Здійснено аналіз змісту та структури навчальної програми з курсу природознавства, що дало змогу з'ясувати відмінні характерні зрушення та покращення освітнього процесу, та в свою чергу виявлення недоліків у зміні освітньої програми у період 2017 року.

Ключові слова: природознавство, програма, шкільна освіта.

The article is devoted to the development of scientific content of geographical education in accordance with the new tasks that have appeared before society in such a difficult time. The role of "Nature study" course in the comprehensive development of pupils' knowledge about environment, geographical objects and phenomena, development of cognitive interest, education of ecological culture, ability and readiness to use basic geographical knowledge and skills in the everyday life of students, etc. The analysis of content and structure of study programs is performed in nature study course. It gave us an opportunity to find out the distinctive characteristic changes and improvements in the educational process and in turn to identify shortcomings in the change of educational programs in the period from 2017.

Key words: Nature study, program, education school.

Модернізація в Україні шкільної освіти є пріоритетним напрямком у сучасному розвитку освітньої сфери. На сьогодні актуальними завданнями та вирішенням належних питань є оновлення системи базової середньої освіти, покращення та вдосконалення навчальних програм, запровадження новітніх педагогічних технологій, цим і займається Міністерство освіти і науки України. Саме шкільний курс «Природознавство» займає одне з провідних місць у розвитку особистості: формує уявлення про навколишній світ, розвиток допитливості школярів, пізнавального інтересу, виховує екологічну культуру, формує цілісну природничо-наукову картину світу, удосконалює здатність проводити експерименти, дослідити та спостереження, надає здатність і готовність до використання базових природничих знань та умінь у повсякденному житті учнів тощо [3].

Вивчення розвитку навчання природознавства учнів дає можливість спостерігати зміни та вдосконалення навчальних програм, сучасного процесу оновлення методичних посібників, планів, підручників, дидактичних матеріалів, а також докладне пізнання та аналіз методів та засобів навчання.

Метою статті є аналіз програм з «Природознавства», як основних документів у яких відображається структура та зміст початку навчання географічних дисциплін, у період 2017 року.

Остання програма навчального предмету «Природознавство» розроблена на основі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти з урахуванням Держстандарту початкової загальної освіти та відповідно до положень «Концепції НУШ»(2016 р.) [3]. Зміст навчальної програми структурований за спіралью-концентричним принципом, тобто розширює та поглиблює знання, повторює вивчення окремих тем для більш вдалого їх засвоєння, відбувається розуміння сутності процесів та явищ, які відповідають віковим особливостям учнів 5-го класу. Програма має інтегрований зміст, а саме поєднує пропедевтику різних природничих і не тільки предметів: географії, астрономії, фізики, хімії, екології та біології.

Основною метою навчального предмета «Природознавство» - є розвиток допитливості та пізнання інтересу до вивчення освітньої галузі природничих дисциплін; виховання цілісного позитивного ставлення до навколишнього середовища, прагнення взаєморозуміння з природою відповідно до екологічних норм поведінки.

Відповідно до Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти затвердженою у 2018 році навчальний предмет «Природознавство» включає в себе не лише вивчення теоретичного матеріалу та його опрацювання, а має додаткові 6 годин резервного навчального часу на розсуд учителя, який може бути використаним для проєктної діяльності, проведення екскурсій, спостережень, дослідів, роботи з додатковими джерелами інформації.

Відповідно до змісту програми базової середньої освіти з предмета «Природознавство» має наступні ключові компетентності: спілкування державною мовою, спілкування іноземними мовами, математична компетентність, інформаційно-цифрова компетентність, уміння вчитися впродовж життя, ініціативність і підприємливість, соціальна і громадянська компетентності, обізнаність і самовираження у сфері культури, екологічна грамотність і здорове життя.

Відповідно до Держстандарту базової середньої освіти навчальна програма з курсу «Природознавство» має такі змістові лінії: «Методи пізнання природи. Природознавство – комплекс наук про природу»; «Об'єкти і явища природи. Природні й штучні системи»; «Земля — планета Сонячної системи. Умови життя на Землі»; «Людина і природа. Природне середовище і життя людини. Охорона і збереження природи» [3, с. 7].

Усі розділи навчальної програми курсу передбачають проведення досліджень та спостережень за природою, метою цього є вироблення практичних умінь та навичок у процесі розв'язання різних завдань природничого та географічного спрямування.

Для узагальнення вивченого матеріалу та поглиблення знань, майже кожний розділ містить навчальний проект, на який виділяються додаткові години. Проведення орієнтованого проекту вимагає інтеграції знань, а також передбачає застосування активних методів навчання на уроках природознавства.

Тематика та проведення проектів може змінюватись учителем відповідно до матеріально-технічного забезпечення, підготовленості класу, підбору додаткової літератури, належних погодних умов.

Змінився розподіл годин на вивчення окремих тем, так спостерігаємо різницю між навчальними програмами курсу 2014 та 2017 рр., як то:

Таблиця 1

*Кількість годин на вивчення тем навчальних програм з курсу
«Природознавство»*

Було	Стало
Вступ	
5 годин	6 годин
РОЗДІЛ І. ТІЛА, РЕЧОВИНИ ТА ЯВИЩА НАВКОЛО НАС	
14 годин	15 годин
РОЗДІЛ ІІ. ВСЕСВІТ	
11 годин	8 годин
РОЗДІЛ ІІІ. ЗЕМЛЯ – ПЛАНЕТА СОНЯЧНОЇ СИСТЕМИ	
16 годин	16 годин
Тема 2. Планета Земля як середовище життя організмів	
15 годин	15 годин
Тема 3. Людина на планеті Земля	
6 годин	7 годин
Резервний час	
3 години	6 годин

** побудовано автором*

Першочергове значення учитель надає дослідженням, спостереженням, демонстраційним і фронтальним дослідям, практичним роботам, виготовленню моделей явищ природи, роботі в команді, висловлюванням ідей, роботі з картографічними джерелами. Велика увага приділяється проектній діяльності, усі запропоновані проекти мають інтегрований та короткотерміновий зміст.

Отже, аналізуючи навчальні програми та типову освітню програму ЗЗСО ми помітили, що курс з «Природознавства» містить суттєву складову щодо отримання учнями перших географічних знань. Навчальна програма має на меті сприяти формуванню природознавчої компетентності

дітей шляхом засвоєння системи інноваційних знань про природу і людину в цілому, має надати уявлення про екологічні проблеми своєї місцевості, створення умов для прояву проактивності та ініціативи під час презентації дослідів, проектів та спостережень і найголовніше – усвідомлення власної відповідальності за збереження навколишнього середовища та свого здоров'я.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Державні стандарти базової і повної загальної середньої освіти. Освіта України, 2004, №5 (500).
2. Мальчикова Д.С., Молікевич Р.С., Саф'яник І.С. Імітаційні та ігрові STEM-технології і практики на уроках природничо-математичного циклу. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: географічні науки. Херсон, 2021. №14. С. 79-86. URL: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-7391/2021-14-9>
3. Мельничук, О. І. "Аналіз чинних навчальних програм із курсу "Природознавство" як пропедевтика вивчення географії." URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/5707/%D0%9C%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%87%D1%83%D0%BA%20%D0%9E.pdf?sequence=1>
4. Програма з природознавства для 5 класу / Укл. Т. Г. Гільберг, І.П.Крячко, Т. В. Сак (Загол. з екрану) URL: <https://pmg17.vn.ua/wp-content/uploads/2022/06/pryrodoznavstvo.-navchalna-prohrama-dlia-zahalnoosvitnikh-zakladiv-5-klas.pdf>
5. Програма з природознавства для 5 класу / Укл. Гільберг Т. Г., Крячко І.П., Сак Т. В., Бескова Н. В., Фіцайло С. С. (Загол. з екрану) URL: https://geographer.com.ua/sites/default/files/programa_prirodoznavstvo_5_klas.doc

Науковий керівник кандидат географічних наук, доцент Молікевич Р. С.